

Wyrok z dnia 8 kwietnia 1999 r.

II UKN 551/98

Przyznanie jednorazowego odszkodowania z tytułu zwiększenia się uszczerbku na zdrowiu spowodowanego wypadkiem przy pracy, nie wyłącza przyznania renty wyrównawczej na podstawie art. 442 § 2 KC.

Przewodniczący: SSN Barbara Wagner, Sędziowie SN: Beata Gudowska, Stefania Szymańska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 8 kwietnia 1999 r. sprawy z powództwa Kazimierza K. przeciwko Zakładom Chemicznym „O.-S.” Przedsiębiorstwu Państwowemu w N.S. o rentę wyrównawczą, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 18 czerwca 1998 r. [...]

1. o d d a l i ł kasację.

2. zasądził od Zakładów Chemicznych „O.-S.” Przedsiębiorstwa Państwowego w N.S. na rzecz Kazimierza K. kwotę 325 zł (słownie: trzysta dwadzieścia pięć PLN) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 27 kwietnia 1998 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Leżajsku zasądził od pozwanych Zakładów Chemicznych „O.-S.” Przedsiębiorstwa Państwowego w N.S. na rzecz powoda Kazimierza K.: 1) kwotę 9.665,40 zł z ustawowymi odsetkami od 1 marca 1998 r. tytułem skapitalizowanej renty wyrównawczej za okres od 13 kwietnia 1996 r. do 28 lutego 1998 r. – pkt I, 2) rentę wyrównawczą w kwocie 536,88 zł miesięcznie począwszy od 1 marca 1998 r., - pkt II, 3) umorzył postępowanie w części ponad kwotę zasądzoną. (pkt IV nadał rygor natychmiastowej wykonalności wyrokowi w pkt I i II).

Zasądzone na rzecz powoda kwoty zostały przez stronę pozwaną uznane.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód zatrudniony był u strony pozwanej do 25 lutego 1995 r., tj. do dnia, w którym uległ wypadkowi przy pracy (zatruciu zbiorowemu oftanolem T). W wyniku ustaleń okoliczności i przyczyn wypadku stwierdzono nieprzebranie przez zakład pracy zasad bhp. Decyzją Państwowego Terenowego Inspektora Sanitarnego w L. z dnia 18 września 1995 r. stwierdzono u powoda chorobę zawodową – ostre zatrucie środkami fosforoorganicznymi, wskutek czego zaliczony on został do III grupy inwalidztwa. Lekarz Orzecznik ZUS-Oddziału R. w orzeczeniu z dnia 24 listopada 1997 r. stwierdził, że w związku z pogorszeniem się stanu zdrowia powoda spowodowanego skutkami wypadku przy pracy - długotrwały uszczerbek na zdrowiu uległ zwiększeniu z 15% do 35%. W związku z tym powód wystąpił do strony pozwanej o wypłatę odszkodowania, a wobec odmowy wniósł pozew do Sądu. Wyrokiem z dnia 27 kwietnia 1998 r. Sąd Rejonowy zasądził na rzecz powoda stosowne odszkodowanie.

Na podstawie akt rentowych Sąd Rejonowy w niniejszej sprawie ustalił, iż powód przebywa na rencie inwalidzkiej i pobiera 475,12 zł (netto) renty miesięcznie. Natomiast według informacji od strony pozwanej, gdyby nadal pracował otrzymywałby wynagrodzenie netto w wysokości 536,88 zł, zaś różnica za okres od 13 kwietnia 1996 r. do 28 lutego 1998 r., z uwzględnieniem zmian wynagrodzenia, wynosi 9.665,40 zł.

Sąd Rejonowy opierając się na art. 444 § 2 KC i uznaniu powództwa przez stronę pozwaną, zasądził wymienione kwoty na rzecz powoda. Sąd stwierdził, iż uznanie powództwa w tym zakresie nie jest przez prawo wyłączone, a biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, w szczególności uszczerbek na zdrowiu powoda, jego częściową niezdolność do pracy zarobkowej – nie może dopatrzeć się również sprzeczności z zasadami współżycia społecznego. Wobec tego, że uznanie powództwa w niniejszej sprawie uznane zostało za dopuszczalne, Sąd pominął postępowanie dowodowe w zakresie okoliczności uznanych, wydał wyrok zasądzający w zakresie objętym uznaniem i nadał mu rygor natychmiastowej wykonalności.

Sąd Wojewódzki w Rzeszowie wyrokiem z dnia 18 czerwca 1998 r. oddalił apelację pozwanych Zakładów jako bezzasadną. Sąd Wojewódzki stwierdził bowiem, że wyrok Sądu pierwszej instancji jest trafny i zgodny z prawem, oparty na materiale dowodowym wystarczającym do rozstrzygnięcia istoty sprawy, a to protokołu powypadkowego, akt osobowych, akt rentowych i informacji o zarobkach. Nie można w szczególności – wywiódł dalej Sąd Wojewódzki - podzielić stanowiska strony pozwa-

nej, że świadczenia określone ustawą z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. Z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) wyczerpują wszelkie roszczenia i zaspokajają wszystkie szkody wynikłe dla pracownika wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej. Uchylenie art. 40 tejże ustawy przez ustawę z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz.U. Nr 36, poz. 206) dało podstawę do dochodzenia przez osoby uprawnione jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy czy choroby zawodowej dalszych roszczeń wynikających z przepisów Kodeksu cywilnego, a więc zadośćuczynienia i renty wyrównawczej (uzupełniającej). Sąd Wojewódzki podzielił w pełni ustalenia Sądu Rejonowego, iż zachodzą podstawy do zasądzenia na rzecz powoda renty wyrównawczej na podstawie art. 444 § 2 KC. Porównując jego dochody jakie uzyskuje po doznaniu szkody (wskutek choroby zawodowej otrzymuje rentę inwalidzką) z ewentualnymi dochodami jakie mógłby uzyskiwać przy wykorzystaniu zdobytych kwalifikacji i przy uwzględnieniu wieku powoda, Sąd Rejonowy prawidłowo uznał, iż uzasadniona jest renta wyrównawcza stanowiąca różnicę między kwotą jaką powód otrzymuje z tytułu renty inwalidzkiej a kwotą jaką by otrzymywał na stanowisku pracy, które zajmował przed wypadkiem. Prawidłowo też Sąd Rejonowy dokonał kapitalizacji renty na podstawie art. 447 KC. Kapitalizacja renty może nastąpić gdy istnieją przesłanki do zasądzenia renty i gdy może objąć jej całość lub część. Roszczenia z tego tytułu przedawniają się z upływem 3 lat, a zatem zasądzona kwota nie narusza przepisów prawa. Nie bez znaczenia jest fakt, na co zwrócił uwagę Sąd Rejonowy, iż do wypadku doszło z winy pracodawcy. Nie doszło zatem do naruszenia art. 444 § 2 KC, co zarzuca strona pozwana. Również pozostałe podstawy apelacji nie znajdują uzasadnienia. Wszystkie okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy zostały przez Sąd Rejonowy wyjaśnione. Sąd ten również nie naruszył art. 213 KPC, a uzasadnienie w tym zakresie Sąd Wojewódzki w pełni podziela. Brak jest też podstaw do przyjęcia zarzutu z art. 368 pkt 6 KPC, albowiem wyjazd i pobyt powoda za granicą, a nawet podjęcie tam dorywczej pracy w celu utrzymania się, nie wpływa na zasadność roszczenia. Pogorszenie stanu zdrowia, co wynika z orzeczenia lekarza orzecznika, nastąpiło wyłącznie z przyczyn związanych z wypadkiem przy pracy. Lekarz nie wskazał, by wpłynęły na to jakiegokolwiek inne przyczyny, a orzeczenie to nie było kwestionowane. Dlatego należało oddalić wnioski dowodowe strony pozwanej jako nie mające znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zaskarżając kasacją w całości wyrok Sądu Wojewódzkiego, pozwane Zakłady powołały się na:

- 1) naruszenie prawa materialnego – przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przepisów art. 444 § 2 KC i 447 KC,
- 2) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 217 § 2, 224 § 1, 227 i 213 § 2 KPC przez odmowę wyjaśnienia faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy oraz przyjęcie bez zastrzeżeń uznania powództwa i uznanie apelacji za bezzasadną (art. 385 KPC) i wniosły o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego w Leżajsku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach procesu za instancję kasacyjną.

W uzasadnieniu kasacji podkreślono, że Sąd Rejonowy zasądzając na rzecz powoda rentę wyrównawczą od dnia 13 kwietnia 1996 r. doprowadził do przyznania mu podwójnie „wynikających z wypadku uprawnień”, ponieważ pozwane Zakłady wypłaciły odszkodowanie, o czym Sąd miał wiadomość z akt sprawy [...] Sądu Rejonowego w Leżajsku. Ponadto Sąd Rejonowy zasądzając rentę za okres sprzed wytoczenia powództwa, tj. od daty 13 kwietnia 1996 r., naruszył przepisy art. 444 § 2 i 447 KC. Uznanie powództwa w tym zakresie na zasadzie art. 213 § 2 KPC podlegało kontroli Sądu, jako że naruszało zasady współzycia społecznego, przez co należy rozumieć dwukrotne zapłacenie kwot „z jednego przecież wypadku” z pokrzywdzeniem pracowników, którzy nie ulegli wypadkowi, a których te koszty obciążały. Skoro Sąd Wojewódzki zaskarżonym wyrokiem oddalił apelację pozwanego jako bezzasadną, dzieląc pogląd Sądu pierwszej instancji, to również naruszył cytowane przepisy prawa. Sąd Wojewódzki nie ustosunkował się do zarzutu podwójnego bezprawnego zaspokojenia powoda, uzasadniając jego racje jedynie brakiem upływu przedawnienia roszczenia. Sąd Wojewódzki także naruszył powołane przepisy postępowania, a to na skutek nieuwzględnienia wniosków dowodowych pozwanego o przesłuchanie świadków na okoliczność, że powód jeździł na zarobek za granicę i to zarówno w czasie pobierania zasiłku chorobowego, jak i w czasie pobierania renty. O tych okolicznościach pozwany powziął wiadomości już po zapadnięciu wyroku pierwszej instancji i dlatego nie mógł ich wnioskować wcześniej dla przeprowadzenia dowodu. Okoliczności te mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy; podobnie wnioski o powołanie biegłego, skoro okoliczność zarobkowania za granicą podważa

zasadność wysokości procentowego uszczerbku na zdrowiu powoda ustalonego na podstawie opinii biegłego wydanej w sprawie.

Sąd Najwyższy uznał kasację za pozbawioną usprawiedliwionych podstaw z następujących powodów:

1. Przede wszystkim na wstępie należy już podnieść, iż pozbawiony słuszności jest zarzut naruszenia prawa materialnego tj. art. 442 § 2 KPC; a wręcz należy się dziwić, iż wnoszący kasację taki zarzut podniósł. Sąd Apelacyjny podziеляjąc stanowisko Sądu Rejonowego co do zasadności roszczenia powoda o zasądzenie renty wyrównawczej, wskazał, iż skreślenie art. 40 ustawy wypadkowej z 1975 r. – z mocy art. 16 ustawy z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym, przywróciło podstawę do dochodzenia przez osoby uprawnione do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej dalszych roszczeń wynikających z przepisów Kodeksu cywilnego, a więc zadośćuczynienia i renty wyrównawczej, przewyższających kwoty świadczeń przewidzianych w ustawie wypadkowej z 1975 r. Obsłudze prawnej pozwanych zakładów powinno być znane, że doceniając bezsporne zalety unormowania w powołanej ustawie (wprowadzenie uproszczonego trybu ustalania wypadku przy pracy i choroby zawodowej oraz przyznawania świadczeń i odszkodowań, odpowiedzialności zakładu pracy zbliżonej do ryzyka absolutnego), w doktrynie postulowano jednak ustanowienie prawnych gwarancji pełnej kompensaty szkód na osobie pracownika przez dopuszczenie możliwości dochodzenia na zasadach prawa cywilnego świadczenia uzupełniającego odszkodowanie – przez uchylenie art. 40 tejże ustawy; potrzebę taką dostrzegano także w judykaturze. Możliwość taką stworzono właśnie przez skreślenie tego przepisu. Oznacza to, że pracownicy, których uszczerbek na zdrowiu spowodowany został wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową, mogą dochodzić na podstawie przepisów prawa cywilnego świadczeń uzupełniających, przewyższających kwoty przewidziane w ustawie wypadkowej. Bezzasadne zatem jest stanowisko wnoszącego kasację, iż przyznanie powodowi wyrokiem Sądu Rejonowego w Leżajsku [...] odpowiedniego odszkodowania z tytułu zwiększenia się uszczerbku na zdrowiu z 15% do 35%, wyłącza jego prawo do przyznania renty wyrównawczej na podstawie art. 442 § 2 KC. Między tymi roszczeniami nie zachodzi bowiem tożsamość. Spór [...] dotyczył przyznania wyższej kwoty jednorazowego odszkodowania z tytułu uszczerbku na zdrowiu, zgodnie z ustawą wypadkową z 1975 r., natomiast

przedmiotem sporu w niniejszej sprawie jest roszczenie o przyznanie renty wyrównawczej na podstawie art. 442 § 2 KC, tj. o wyrównanie szkody na osobie powoda spowodowanej następstwem wypadku przy pracy, a nie skompensowanej na podstawie ustawy wypadkowej. Roszczenie powoda o rentę wyrównawczą opierało się na innej podstawie prawnej i faktycznej niż roszczenie o przyznanie wyższego jednorazowego odszkodowania; tym bardziej niezrozumiały jest zarzut, iż „na skutek podwójnego bezprawnego zaspokojenia powoda”, tj. „dwukrotnie zapłaconych kwot z jednego przecież wypadku z pokrzywdzeniem pracowników, którzy nie ulegli wypadkowi, a których te koszty obciążają”, Sąd Rejonowy naruszył zasady współzycia społecznego. Taki zarzut świadczy o nierozróżnieniu przez wnoszącego kasację zasad prawa dotyczących przyznawania świadczeń przewidzianych w ustawie wypadkowej z 1975 r. oraz w przepisach prawa cywilnego – w zakresie roszczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. To, że podstawę do wystąpienia z takimi roszczeniami uzasadniają skutki wywołane tym samym zdarzeniem, tj. wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową, nie świadczy o tożsamości tych roszczeń. Nie można zatem mówić o wypłaceniu podwójnie „tego samego odszkodowania”.

Reasumując tę część wywodów pozbawiony słuszności jest zarzut naruszenia prawa materialnego, tj. art. 442 § 2 KC – przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie. To samo należy odnieść do zarzutu naruszenia art. 447 KC. Argumenty podniesione w tym zakresie w kasacji nie podważają bowiem stanowiska Sądów obu instancji co do możliwości skapitalizowania renty za okres, do którego nie odnosi się zarzut przedawnienia.

2. Nie jest uprawniony także zarzut naruszenia przepisów postępowania; w szczególności chodzi o art. 213 § 2 i art. 217 § 2 KPC.

Zgodnie z art. 213 § 2 KPC sąd jest związany uznaniem powództwa, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współzycia społecznego lub zmierza do obejścia prawa. W myśl zaś art. 217 wprawdzie strona może aż do zamknięcia rozprawy przytaczać okoliczności faktyczne i dowody na uzasadnienie swych wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej (§ 1), jednakże sąd po minie środki dowodowe, jeżeli okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione lub jeżeli strona powołuje dowody jedynie dla zwłoki (§ 2).

W niniejszej sprawie uznanie powództwa przed Sądem Rejonowym przez pełnomocnika strony pozwanej nastąpiło początkowo co do zasady – w zakresie żądania renty wyrównawczej [...]. Uznanie powództwa co do wysokości nastąpiło zaś po

przeprowadzeniu przez Sąd Rejonowy szczegółowego postępowania dowodowego odnośnie do tej kwestii [...], z czym następnie zgodził się pełnomocnik powoda [...]. W tej sytuacji Sąd Rejonowy miał podstawę do zajęcia stanowiska, iż w świetle art. 444 § 2 KC i wyników postępowania dowodowego uznanie powództwa zarówno co do zasady, jak i wysokości, nie jest wyłączone. Zaakceptowaniu zaś tego stanowiska przez Sąd Wojewódzki nie stało na przeszkodzie podniesienie w apelacji, iż powód wyjeżdżał za granicę i tam zarabkował. Słuszny jest bowiem argument Sądu Wojewódzkiego, że wyjazd i pobyt za granicą, a nawet podjęcie tam dorywczej pracy w celu utrzymania się, nie ma wpływu na zasadność roszczenia. Pogorszenie stanu zdrowia, co wynika z orzeczenia lekarza orzecznika, nastąpiło wyłącznie z przyczyn związanych z wypadkiem przy pracy. Lekarz ten nie wskazał, by na pogorszenie wpłynęły jakiegokolwiek inne przyczyny, a strona pozwana orzeczenia tego nie kwestionowała. Argumenty kasacji odnoszące się do tej kwestii nie podważają tego stanowiska. Zgodnie z art. 227 KPC przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Argumenty podniesione w kasacji (poprzednio w apelacji) należy ocenić, za Sądem Wojewódzkim, jako nie mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotnego znaczenia.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na mocy art. 393¹² KPC.

=====